

Isten jósága, ember elveszettsége

Lekció: 2Móz 17,1-7/Textus: Mt 20,1-16

2019. október 13.

Isten sokkal jobb - mint gondolod; a te szíved pedig sokkal rosszabb, mint képzeled. Nos, tudom, hogy ez nem egy túl népszerű nyitás. Az, hogy Isten sokkal jobb, az lehet az igehirdető gondolata (ezért fizetik, nem?). Azt meghallgatom, és eldöntöm, igaza van-e. Nem fáj. De az, hogy alig érkeztem meg, és valaki a képembe löki, hogy sokkal gonoszabb vagyok, mint gondolom (kicsit sem gondolom különben), az legalábbis felháborító. - Igen, tudom, sikerült minden ellenszenvet megnyernem.

Miért kezdem mégis így? Ha ez nem kommunikációs siker recept; ha nem okoz mindennél nagyobb meglepedést nekem, hogy másokat nyilvánosan sértegetek (mert nem), akkor miért mondom ezt? Azért, mert így van. Azért, mert Jézus példázata ezt állítja elénk.

Nem ismerjük sem Isten gazdag, dicsőséges, nagylelkű jóságát - és nem ismerjük a magunk szívében lakó szűkkeblűséget, irigységet, elvetemültséget sem. Ezt mutatja meg Jézusnak ez az egyszerű története, aminek a kifutása közmondásszerű: *"Így lesznek az utolsókból elsők, és az elsőkből utolsók."*

Isten sokkal jobb, mint gondoljuk

A példázat olyan sztori, ami egyetlen üzenetet szándékozik eljuttatni a hallgatókhoz. Gyakran él a képtelenség, és/vagy a humor eszközével. Így kell hallgatnunk Jézus történetét a "mennyeik országáról", azaz Isten országáról, Isten jelenvaló uralmáról. Milyen Isten uralma? Mi az, ami megjelenik Jézusban? Milyen az Isten szerint való erőter, a Szentlélek erőtere? Hogyan vannak a dolgok ezen isteni törvényszerűségek szerint? A válasz, amit a Mt. 19-20 fejezeteiben (a nagyobb kontextus) találunk: ez egy feje tetejére állított világ. Olyan világ, ahol az elsők utolsó, és az utolsó első lesznek. Olyan világ, ahol aki nagyra akar lenni, az legyen szolga; aki elsővé lett, szolgálja a többi ezzel a hatlommal. Olyan valóság, amelyben Isten teljesen más, mint a legtöbben - keresztények és nem keresztények - gondolják, és amely szerint az ember is teljesen más, mint ahogy azt mi szeretjük látni.

A sztori egyszerű, a pont annál erősebb. Olyan az Isten országa, mint a szőlősgazda, aki reggel 6-kor megállapodik a piacon néhány napszámossal, akik a szőlőjében dolgoznak egész nap. Majd 9 órakor is gyűjt még munkásokat, 12-kor is, 3-kor is, de még 5-kor is, miközben a munkaidő este 6-kor lejár. Ez nem túl életszerű döntés, de a példázat műfaja éppen attól óv bennünket, hogy életszerűséget keressünk minden ponton. Különbö is azt mondtuk, hogy egy feje tetejére állított világban vagyunk, a történet Isten uralmáról szól, és nem a leghatékonyabb munkaerő hasznosításról.

Persze mindenki azt teszi a pénzével, amit akar, mondhatjuk, de a történet ennél jobban belénk vág. Furfangos a gazda (ill, Jézus pontosan tudja, mivel akarja szembesíteni a hallgatóit, és ezért alakítja így a sztorit), ezért a nap végén nem az elsőket fizetteti ki először, hanem az utolsókat. Azokat a munkaerőket, akiket senki nem bérelt fel a piacon, nyilván okkal. És amikor látják az első, hogy milyen jó fej a gazda, mert egy nap bért fizet e léhűtőknek (nem hiszem, hogy ennél jobb véleményrel lettek volna irántuk), már dörzsölik a tenyerüket. Ha ez ennyire bőkezű ezekkel az utolsókkal, akkor ők, az első, ezen a napon biztosan megfogták az Isten lábát, és messze több pénz áll a hához, mint egy átlagos napi munkadíj. Ha azok az 5 órák a

teljes napidíjat kapják, akkor nekik - egy kis matekkal - legalább tízszer annyi jár. De nem így történt, és ezen fel is húzzák - akarom mondani fel is húzzuk magunkat. Mert nem igazságos!

Ne feledjük, Jézus Isten országáról mond egy történetet, amelyben a szőlő nem más, mint Isten népe, Izrael, a gazda pedig Isten maga. Milyen ez az Isten? Nos, egészen más, mint a munkásai. Hiszen a munkásai a több munka több jutalom logikája szerint élnek. Ez az Isten pedig a "semmire kellőnek, az utolsónak is ugyanazt adom, mint az elsőnek" módban cselekszik. A munkásait nem zavarja, hogy az utolsók teljes bért kapnak - ha ők hasonlóan többet kapnak. Ezt az Istent nem zavarja, hogy azt amit az elsőknél ígért az egész napos munkáért teljes szabadsággal odaadja az utolsóknak.

Isten egészen más, mint te meg én. Ezért van, hogy a történetet hallva az első munkásokkal együtt mi is "zúgolódunk." Kényelmetlen, érthetetlen ez nekünk is. Piszkálja a történet az igazságérzetünket. **De nem a történet piszkál minket, hanem ez az Isten piszkál minket.** Mit gondol ez, miért melóztam, szolgáltam, hűségeskedtem, engedelmeskedtem, imádkoztam, adakoztam, jótékonykodtam hosszú éveken át? Mit gondol az Isten?

Vagy inkább: mit is gondolok róla? Igen, azt gondoljuk róla, hogy pont olyan, mint a főnököd (tanárod, ...stb), aki megjutalmaz, ha jól teljesítesz, és elmarasztal, ha kevésbé. Vagy aki tartozik neked egy kis prémiummal, ha jól dolgoztál, és meg ne merje jutalmazni azt, aki most lépett be a cégbe. Patika mérlegesen számolod ki nap-mint-nap, hogy kinek mi jár, pontosan beárazod magad a munkaerő piacon, a suliban, a társadalmi osztályok között, a kütyüid, ruháid, pihenési szokásaid alapján... És ezért így kell működnie Istennek is. Így látod Istent. Logikus, igazságos, jutalmazza a jót, az érdemest, megbünteti a semmirekellőt. Csak ez az Isten fittyet hány a matematikádra.

Mert ő jó. Mert ő gazdag, nagylelkű, kegyelmes. Annyit ad az utolsónak, mint az elsőnek. Igen, annak, akit "leárazol", ugyanannyit juttat, mint teneked. Mert neki így tetszik. Mert ő egy másik világból jött. Mert ő az Úr, az alkotó, a teremtő, akinek minden munkás fontos és értékes; és akinek ugyanolyan fontos és értékes az utolsó, mint az első.

És tudod, hogy ez mit jelent? Atz, hogy a zúgolódásunk pontosan leleplezi, hogy mennyire nem ismerjük ezt az Istent. Mennyire nem ismerjük a nagylelkűségét, a gazdagságát, a kegyelmét, az irgalmát... Mennyire nem ismerjük, hogy ugyanezzel van felénk is. Mi szorongunk, hogy elfogad-e, meg gyűjtjük a jó pontokat, ő pedig csak néz: hát nem érted, hogy mennyire szerető, nagylelkű, kegyelmes Isten vagyok? Nem érted, nem érzékeled, hogy én jó vagyok; tényleg **jó...**

Isten sokkal, sokkal, sokkal jobb, mint bármikor is elképzelted. Nem is tudod talán, de te másképpen gondolkodsz róla. Azt gondolod, hogy nem jó - és ezért meg kell szolgálnod a jóságát. Ez nevezük vallásosságnak. Vagy azt gondolod, hogy nem elég mindaz, ami nála van, amit ő ad. És ezért tőle elfordulva máshol keresed az örömet, a beteljesülést, az életet. Ezt nevezük szabadosságnak. Az egyik úgy nem hiszi Isten jóságát, hogy nagyon vallásos. A másik úgy nem hiszi Isten jóságát, hogy nyíltan ellenszegül. De Isten, Isten... Ő messze, messze jobb, mint bármikor gondoltad volna.

Mi sokkal rosszabbak vagyunk, mint gondoljuk

Ahogy másokhoz viszonyulunk

Szóval a reggel 6 órás munkások zúgolódni kezdtek a gazda ellen: "Ezek az utolsók egyetlen órát dolgoztak, és egyenlővé tetted őket velünk, akik az egész nap terhét hordoztuk, és szenvedtünk a hőségtől." És mit válaszol a gazda: "Barátom, nem bánok veled igazságtalanul. Vajon nem egy dénárban egyeztél meg velem? Vedd, ami a tied, és menj! Én pedig az utolsónak is annyit akarok adni, mint neked. Hát nem tehetek azt a javaimmal, amit akarok? **Vagy azért vagy irigy, mert én jó vagyok hozzájuk?**" Vagy "azért gonosz a szemed", mert én jó vagyok? Nos, Isten jósága leleplezi a szívünket. Sokkal gonoszabb, mint gondolnánk. Hiszen amikor maximális igazunkat érezzük, amint ebben a történetben azonosulunk a kora reggel munkások méltatlankodásával, vagy amikor azt gondoljuk, hogy ez szükséges is, hogy így legyen, mert különben mindenféle léhűtők lesznek - akkor Isten az mondja: gonosz a szemed, elvetemült, irigy a szíved. -- Különben te kitől kaptál munkát? Neked miért van több vagy jobb lehetőség? Miért gondolod, hogy az neked jár - de nekik nem jár...? Vajon milyen a szívünk?

Tim Keller írja Victor Frankl és Langdon Gilkey a második világháborús koncentrációs táborokat leíró műveire utalva:

Mindkét szerző fogolytársai mindaddig erkölcsös, „jó” tagjai voltak a társadalomnak, amíg ez kifizetődő, biztonságos és becsülendő volt. Ám olyan körülmények között, ahol az önzetlenségért komoly árat kellett fizetni, vagy akár halálos kimenetelű is lehetett, legtöbbjük önzővé, sőt egyenesen gonosszá vált, s saját túlélése érdekében minden erkölcsi szabályt megszegett. Frankl három embertípust figyelt meg a táborban: azokat, akik velejükig önzővé és kegyetlenné váltak; azokat, akik magukba fordultak, s összekuporodva várták a halált; és azon keveseket, akik megmaradtak önzetlennek, mindvégig törődve embertársaikkal. A felismerés mindkét szerzőt megrázta, hiszen liberálisabb felfogásukkal összhangban korábban azt vallották, hogy az ember természeténél fogva jó. A tábori körülmények között azonban sok – sőt a legtöbb – fogoly készségesen megfeledezett mindenfajta erkölcsi érzékről. (Keller, Közérkölc kontra igazi erény, kézirat)

A szívünk sokkal rosszabb, mint gondoljuk. Szeretünk magunkra úgy tekinteni, mint nagylelkű, önzetlen emberekre. De mi van akkor, amikor ez már nem éri meg? Amikor nem éri meg önzetlennek, nyitottnak, hűségesnek lenni... Amikor - talán éppen vélt nagylelkűségünk miatt - azt gondoljuk, nekünk több jár? Azt hiszem, a reggel 6 órás munkások megértően és jószándékúan bólogattak volna, amint a gazda kiosztja az este 5 órásoknak a teljes napi bért - ha előtte maguk megkapták volna annak tízszeresét. Telve lettek volna nagylelkűséggel az utolsók iránt. De az, hogy "egyenlővé tetted őket velünk", na ez felháborító! -- Ha annyira bizonyos vagy abban, hogy te igazából nagyon is rendes ember vagy, képzelj el bármilyen éles helyzetet; bármilyen veszélyt; megaláztatást, hátratételt; jogos jusztól való megfosztást...

Ahogy Istenhez viszonyulunk

A munkások azonban a gazda ellen zúgolódnak. A "zúgolódás" kifejezés, amit Jézus a példázatban használ, minden hallgatóját emlékeztette Izrael szomorú örökségére: zúgolódás a pusztában. Tudniillik miután Isten Mózes által szabadulást készített Izraelnek Egyiptomból, a rabszolgaságból, a biztos halálból (minden előszülött fiúgyermeket meg kell ölni), majd miután kivonultak Egyiptomból és a fáraó és csapatai utánuk szegődtek, Isten szabadulást készített a Vörös-tengeren át, Izrael ott találta magát a sivatagban. Sem föld, sem otthon, sem semmi biztos

megélhetés... csak az ÚR, aki megszabadította őket. És ezen a ponton beindul az, amivel újra és újra ingerelték Istenüket (aki gondoskodott róluk): *"Hát azért hoztál ki bennünket Egyiptomból, hogy szomjan pusztíts minket gyermekeinkkel és jószágainkkal együtt?"* Ezt Mózesnek mondják, de az Urat kísértik; Istent teszik próbára, újra és újra. Tudjátok miért? Mert nem hiszik, hogy Isten jó és jót tervez. Miért nem? Miért nem?

Nos, mert rosszabb a szívünk, mint gondolnánk, mit szeretnénk. Mert elsötétült a szívünk. Isten jóságát nem látjuk - de saját szívünk nyomorult és kicsiny volta miatt nem. Sötét szűrő van ott, és akárhogyan is okoskodunk, végül minden világosságra jön. És ennél még rosszabb a helyzet. Hiszen - a példázatnál maradva - nem arról van szó, hogy Istent másnak látjuk, mint amilyen ő, hanem nem is akarjuk, hogy más legyen, nem is tudjuk elviselni, hogy teljesen és igazán jó, nagylelkű és kegyelmes legyen. Jobban szeretnénk azt az Istent, akit kézben tarthatunk az érdemeinkkel. Aki tartozik nekünk, mert mi az ő szőlőjében "az egész nap terhét hordoztuk, és szenvedtünk a hőségtől." Mennyi szolgálat, mennyi engedelmesség. Mennyi adakozás, mennyi imádság, mennyi... és soroljuk. Soroljuk, mert ezzel kézben tartjuk Istent. Engedelmeskedünk, mert akkor ő majd megadja nekünk, ami jár. De ő nem.... Ő nem ilyen, láttuk. Ő egyszerűen csak jó. És ezt nem bírjuk. Fellázadunk, zúgolódunk, csapkolódunk, fenyegetődzünk. Igen, a szív lázad Isten ellen. Rosszabb, mint gondoltuk. Elveszett, menthetetlen, és ki az, aki meg tudja változtatni? Betegség ez a gonoszság; olyan kór, amit nem tudunk meggyógyítani.

Luther Márton így foglalja össze:

"Világosan látjuk tehát, ha a szívükbe tekintünk, hogy az utolsók nem számíthattak érdemeikre, egyedül a gazda jóságát élvezték, Az elsők azonban nem mérték fel a gazda jóságát, hanem saját érdemeikre néztek, és azt gondolták hogy jogaik vannak, ezért zúgolódtak."
<<http://www.lectionarycentral.com/septuag/Luthergospel.html>>

Tényleg így van-e?

Tudom, hogy felháborítók, élesek ezek a kijelentések. Hogy annyi minden nehézzé teszi elfogadásukat, annyi minden küzd bennünk. A számos közül egyet néven kell neveznem. Sokakban ott van a kérdés, hogy ha valaki az emberi természet megromlott voltát hangsúlyozza, nem tesz-e vele lélektani értelemben rosszat. Nem bátorítani, kibontani kell a személyiséget? Mi lesz abból, aki ilyen rossz hírt hall; aki ezen keresztül kezdi el mérni magát? Annyi ember van, akinek rossz az önértékelése; akit nem szerettek és értékelték és nem képes szeretni és értékelni magát, hát azoknak mindenre van szüksége, csak erre nem...

Szeretném megválaszolni ezt a kérdést, amely azért sem meglepő, mert mindvégig hangsúlyoztam, hogy Isten országa egy feje tetejére állított világ.

És ezért először a következő kérdést tegyük fel: tényleg úgy van-e Isten és az ember, ahogy Jézus ebben a példázatban elénk adja? És ha igen, honnan tudhatjuk? Sztorikat bárki mondhat.

Nos, Máté evangélista evangéliumot ír. Jézus születésének, életének, szolgálatának, halálának és feltámadásának a történetét. Ebben a műben a 19-20 fejezet újra és újra arról szól, hogy az elsőből utolsó lesz, és az utolsóból első. A tanítványok pedig azon szorgoskodnak, hogyan lesz majd jutalmuk Jézus országában, hogyan lesznek első, miközben Jézus arról beszél, hogyan lesz ő az első, a rabbi, a mester, a Messiás az utolsó... Az utolsó, mert keresztre fogják feszíteni.

Mindannyian érezzük, hogy egészen más annak a tanítása, aki az első pozícióját tartva figyelmeztet, tanul meg az elsők és utolsók leckéjét, mint azé, aki úgy mondja ezt, hogy magától oda lép az utolsó helyére. Jézus az elsőből utolsó lett: azért fizet meg, amit nem követett el. Jézus halála a Biblia egészének fényében a megváltás ára; ő fizet a bűnért, amely a mi gonosz szívünkől nő ki... Miközben mi érdemeinket soroljuk, ő a mi bűnadósságunkért tesz eleget; maga fizeti azt ki. Ez Isten jósága. Mérhetetlen jósága irántad és irántam. Ezért nem a hibáinkat, a bűneinket, a sötét szívünket nézi. Tudja, ismeri mindazt, de Krisztusára, felkentjére helyezte, hogy rólad levegye. És ezért teljes jóságával fordul feléd.

Majd Jézus az utolsóból első lett: mert nem maradt a halálban, hanem Isten feltámasztotta a harmadik napon. Győzelme annak bizonyítéka, hogy halála valóban bűnért való áldozat volt, amit az Atya elfogadott. Ez Isten szeretetének jósága.

Nos, ha Isten így szeret - miközben a szívünk ennyire rossz, akkor **ez nem tönkretesz, hanem helyretesz**. Helyretesz: egyrészt józanná tesz, a szívünk annyira rossz, hogy nincs olcsóbb, egyszerűbb megoldás, mint Jézus Krisztus halála. Másrészt felemel, és azt mondja, hogy annyira szeretett és értékes vagy, hogy Isten nem hagyott elveszni, hanem a saját Fiát adta érted. Minél mélyebben elismered szíved gonoszágát és Isten irántad való jóságát, annál hálásabb, örömtelibb, szabadabb ember leszel. Aki nem kínból, hanem örömmel munkálkodik az Úr szőlőjében... És aki tudja, hogy amikor ugyanez a jóság árad a hozzá képest utolsóira, ugyanaz az erő munkál, mint amely őt is meggyógyította. És ezért nem irigy már, nem gonosz szívű, hanem örvendező: milyen gyönyörű, hogy az Uram irgalmat gyakorol másokkal is!

Mi következik ebből?

Ha utolsó vagy: örülj! Fogadd magadba Isten jóságát! Öleld magadhoz a kegyelmet, öleld magadhoz Krisztust. Magasztald őt! Ha első vagy, ha régóta tanítvány vagy: tarts bűnbánatot a zúgolódás miatt. Légy olyan újra, mint amikor először ölelted magadhoz Krisztust. Ha nem megy, mert vastag kéreg borítja már szíved, kezdj el könnyörögni. Uram, megváltóm, olvaszd meg szereteteddel, jóságoddal kemény szívemet...

Ha gyülekezeti vezető vagy (házicsoport vezető, szolgálati csoport vezető, presbiter, lelkész...) gondold végig, hogyan jelenik meg a vallásosság dinamikája (engedelmeskedem/szolgállok, hogy Isten elfogadjon) és az evangélium dinamikája (Isten jó, mindannyiunkat elfogadott a Krisztusban, ezért hálával szolgálom) abban a csoportban, amelyben Isten felelőssé tett. Hogy vannak ott "régiek" és "újak"; reggel 6 órásk és este 5 órásk, valamint mindenki a kettő között? Épül-e valamiféle hierarchia, valami "vallásos, hívő bennfentesség", ami arról beszél, hogy a szívünkben elhomályosult Isten abszolút jóságának érzete, a kegyelem mindenek előtti volta?

Ha nem vagy Krisztus követője, akár vallásosan nem, akár nyíltan elutasítva Istent, gondold meg, hol van az igazi, abszolút jóság? Gondolkozz sokat arról az Istenről, aki olyan, mint ez a gazda. Háttha egy napon megejti szíved jóságával... és nem leszel többet hitetlen, hanem leszel hívő. *"Így lesznek az utolsókból elsők, és az elsőkből utolsók."* ÁMEN!

(Lovas András)